

LETO XII.

24. JANUARJA 1959.

ŠTEV. 236.

NOVA SREDSTVA

"Usoda in bodočnost komunizma ležita
v rokah Zapada ne pa Kremlja!"

(Dr. Toynbee)

Zadnji čas spet kaže nek nemir in iskanje, kako bi se lotili komunizma, kajti stari načini in sredstva so se izkazala brezuspešna, kar so nekateri bistri ljudje v naprej napovedovali. Na splošno se je Zapad preveč osredotočil na vojaško obrambo, pri tem pa je podcenjeval politično akcijo in domala zanemaril psihološko vojevanje. Toda prav tako kot ni vojaško osvajanje edini način, s katerim komunizem dosega svoje cilje, tako tudi ne sme biti zgolj vojaška obramba tisti edini način, s katerim se upiramo komunizmu in preprečujemo njegovo razširitev. Edino upanje naše zmage vendar ne leži v vojni, ki ni rešitev ampak le gotova pot v pogubo, temveč v tem, da dobimo bitko za človekovo dušo, za človekovo miselnost - na obeh straneh Železne zaves.

Naivno se nam zdi, še naprej žvečiti stara protikomunistična gesla, ki so v spremenjenih svetovnih prilikah že izgubila pravi okus in privlačnost. Drži vendar, da z njimi samimi nismo dosegli kaj prav posebnega.

Zato je treba razmišljati več o praktičnih političnih in gospodarsko-socialnih vprašanjih kot pa o ideoloških, kadar imamo opravka bilo z neopredeljenimi narodi ali pa s komunističnimi režimi. Tudi moramo sami pokazati več pobude in ne stalno reagirati na komunistično iniciativo.

Ko se obračamo na ljudi onstran Zaveze, bodimo previdno, da jih ne odbijemo. Biti si moramo na jasnem, da ni vse zlato, kar se sveti in da ni vse na zapadu absolutno popolno, na vzhodu pa vse zanič. Taka propaganda se je kruto maščevala, ko je prvi Sputnik zletel okoli Zemlje in prvi Lunik začel obkrožati Sonce. V zgodovini psihološkega vojevanja bosta ta dva satelita zaznamovana kot klasična primera najučinkovitejših operacij, ki naj svetu dokaže superiornost nekakega sistema.

Sprijazniti se moramo s tem, da bosta še dolgo obstojala dva svetova, dva socialna sistema, iz katerih bo neopredeljeni svet Azije in Afrike črpal pozitivne in sebi odgovarjajoče lastnosti. Ko rastejo nove generacije, ki večrajšnjega reda poznale niso, bi zdrava pamet narokovala, naj Zapad ne stremi za tem, da doseže s silo povratek na gospodarski in socialni status quo ante. Gotovo ni vse zanič in ljudje, ki so jih to tiče, naj sami odločijo, v kakšnem gospodarskem sistemu hočejo živeti. Zato naj Zapad raje stremi, da s praktičnimi potezami in ne z ideološkim razglabljanjem o ekonomsko-socialnih teorijah pomaga ljudem onstran Zaveze, da bodo lahko postopoma dosegali več svobode in več pravice. Če pustimo ob strani ideološke gospodarsko-socialne teorije, ki so sicer tako pri srcu in sveto nedotakljive komunistični doktrinarjem, obstoja možnost, da pod pritiskom lastne inteligence ali pa množice rdeči režimi prično postopoma popuščati v političnem pogledu. Dovolj močan nauk sta nam dali Madžarska in Poljska, kjer bi bil politični uspeh zagotovljen a gospodarsko-socialni sistem komaj načet, če bi mednarodni činitelji odgovarjali takratni situaciji. Na tem mestu smo že zapisali, da je treba nesvobodnim narodom samim prepustiti, da izberejo čas in način akcije; z zapadne strani pa jim je treba v naprej na mednarodnem torišču zagotoviti, da bodo uspeli. Samo-osvoboditev se nam namreč zdi realističnejša od osvoboditve od zunaj, ki se je izkazala ne odgovorna in slaba vrsta zapadne reklame.

Teško je že reči, koliko pridobivajo v zapadnih vladnih krogih na veljavi spoznanja, da je treba uporabljati nova sredstva. Gotovo je le, da to spoznanje počasi prodira tudi tja.

Nedavna poteza papeža Janeza, ki je odrekel priznanje poljski in litvanski begunski vladi, je sicer masikoga iznenadila, toda v bistvu je to samo nov korak v novo smer, dasi je zbolel prenekaterega katoličana, ki je gledal na celo stvar z ozkega subjektivnega vidika.

Onstran Železne zavese je prišel glas od Aleksandra Češhivilija, vidnega georgijskega pisca (s Stalinovo nagrado 1951.), ki je nedavno kot član neke sovjetske delegacije "izbral svobodo". Po njegovem mnenju je treba delati na intelektualni izmenjavi idej ne pa na zapiranju vrat, ker je prepričan iz neposrednih izkušenj, da samo medsebojni stiki "prispevajo k razumevanju med (obema) svetovoma". Pri tem ne smemo pozabiti, da so na primer v Rusiji v teku štiridesetih let odrasli popolnoma novi rodovi, ki so v mnogočem tako trdno prepričani v svoj prav in na svoje uspehe tako silno ponosni kot smo mi. Zato je politika izolacije samo voda na mlin komunističnih režimov.

Na domačem trgu pa je pred kratkim rojena "Nova Hrvatska", ki jo v Fleet Streetu izdajajo sicer samohrvatsko toda nikakor ustaško usmerje ni vendar pa idejno sveži novi hrvatski begunci, prinesla nekaj zanimivih misli, kar zadeva našo domovino. List je odločno zavrnil dosedanjo prakso nekaterih begunskih skupin, ki so pošiljale v domovino novim prilikam popolnoma nedorasle ilegalce; emigraciji je priporočil, naj se čim prej otrese iluzij, da nas doma komaj čakajo. V tako korumpiranem režimu kot je Titov, nas samih prav gotovo ne potrebujejo, ker lahko za denar dobijo vse, kar hočejo: od revolverja do radio-postaje. Manjka jim le denarja za take stvari, podobno kot v emigraciji primanjkuje učinkovite propagande v svetu za "našo stvar".

Zakaj sem partijec

Izvirna je tudi v istem listu objavljena izpoved nekoga hrvatskega razumnika, ki pojasnjuje, zakaj je vstopil v komunistično partijo, dasi ni komunist; s tem je indirektno odgovoril na vprašanje, ali naj bi več Hrvatov vstopilo v Zvezo komunistov Jugoslavije:

'Nima smisla obtoževati druge za našo nesrečo in za to, če se bo sedanje trpljenje podaljševalo. Mi sami, ki tu živimo in pasivno prenašamo nepravdo in zločine, smo najbolj odgovorni. Zato je edini izhod, da se odzoveš povabilu in sprejmeš člansko izkaznico ter - začneš rušiti partijo znotraj. Kadar pa se bo pojavil drugi Djilas, bomo šli za njim. Ker ni cene, s katero lahko plačaš svobodo, zato tudi ni opravičila in razloga, da bi izbirali sredstva. Poslužiti se je treba tega, kar imamo, naj bo to komu vseč ali ne. Partija je itak že oslABLJENA, ker je izgnala kominformovce. Na njihovo mesto prihajamo mi, z nami pa tudi karierni in komolčarji. Zato ni greh, iti v partijo; to je zasluga. Nisem komunist, sem pa član Zveze komunistov Jugoslavije. S tem pa imam večjo možnost pomagati našim ljudem, narodu, da bo prišel do svobode s čim manj žrtvami, kot pa če stojim izven partije...'

Z gornjimi se morete strinjati ali ne, toda eno kot drugo kaže, da je treba iskati in najti nova sredstva, kako se spoprijeti s komunističnim zлом, kajti na svetovni fronti stare metode niso bile uspešne.

PROPAGANDA ALI KAJ?

Čeprav je Lidija Šentjura rekla v zvezni skupščini, da zakon o nacionalizaciji stanovanjskih zgradb in stavbenih parcel ne more nikogar presenetiti, se nam le zdi nekam čuden vsaj od daleč. Skupščina ga je sprejela na božični seji skupaj s proračunom in zakonom o minimalnih osebnih prejemkih. Če si slednjega lahko razlagamo kot izraz titovske navade, da se spuščajo v gospodarske probleme, ki jih ne obvladajo prav dobro, s precejšnjim formalizmom, ima zakon o nacionalizaciji nekam za starcel prizvok. Kdaj že so titovci razlastili kapitaliste in uvedli družbeno lastnino nad vsem, kar je bilo količkaj vredno.

Celo Lidija Šentjura je priznala, da zakon nima tolikšnega gospodarskega pomena, a da je zato toliko bolj pomemben s stališča izpolnjevanja sistema socialističnih družbenih odnosov. Pa se le moramo vprašati, ali so titovci res vse do danes trpeli "kapitalistične" odnose v stanovanjih? Lidija pravi, da ne, in radi ji verjamemo. Tudi v bodoče bosta največ dve stanovanji še ostali v zasebni lasti. Tukaj pač ne bo velike razlike s prejšnjim stanjem. Zakaj je bil zakon potreben?

Vsiljujeta se nam dve razlagi. Prva je ta, da se obrtniki bogate navzlic vsemu prizadevanju oblasti in da so si morda začeli zidati hiše, ki bi jim zaradi pomanjkanja stanovanj nosile lepe denarce. Statistiki o tem vprašanju ne bomo zasledili in bo ostalo zato pač nepotrjeno. Druge razlaga je, da je imel zakon propagandni značaj. Tako na zapadu kot na vzhodu naj bi pokazal, da le še gradimo socializem, kljub vsemu obrekovanju socialističnih bratov in vsej protijugoslovanski gonji. V ta namen si titovci niso pomišljali bremeniti državne uprave še z enim zakonom, ki bo v najslabšem primeru skrčil gradnjo stanovanj, v najboljšem pa pustil stvari na starem mestu.

PROF. JOVANOVIĆ

Naš list je bil decembra že v tisku, ko smo zvedeli, da je v Londonu umrl star skoro devetdeset let profesor Slobodan Jovanović, bivši predsednik begunske vlade in kasnejši predsednik Jugosl. narodnega odbora.

Med Srbi, pa tudi v svetu, je užival velik ugled kot zgodovinar in pravnik, kot sociolog in politični pisec, kar je tudi gotovo precej pomaglo, da je postal podpredsednik vlade 27. marca 1941, čeprav se je vse življenje otepal, da bi bil kot znanstvenik vključen v politiko. Kasneje se je pokazalo, da je bila izbira ponesrečena, ko je nasledil kot premier generala Simoviča, ker enostavno ni bil politično in tehnično dorasel vlogi, ki jo je izredna doba zahtevala od predsednika begunske vlade. Čeprav je bil gotovo ena redkih oseb, ki je bil v stanju združiti okoli sebe vse srbske politične stranke, so vendar nasprotstva v vladi naraščala iz dneva v dan, slabšal se je pa tudi politični ugled in vpliv vlade na tujino.

Pokojnik je bil nekaj časa rektor beograjske univerze in predsednik Srbske kralj. akademije znanosti in umetnosti, član raznih Akademij in častni doktor beograjske, zagrebške in ljubljanske univerze. Njegova znanstvena dela so bila do l. 1940. zbrana in objavljena v sedemnajstih knjigah. In zaradi tega znanstvenega dela zasluži pokojni Slobodan Jovanović, da se ga bo srbski narod še dolgo spominjal.

MRTVI IN ŽIVI

V lepem spominskem članku o pokojnem dr. Alojziju Kuharju se je njegov prijatelj g. dr. Krek dotaknil tudi dobe v teku druge svetovne vojne, ko je prišlo do nesoglasij med njim (v Rimu), msgr. Gabrovškom (v New Yorku) in dr. Kuharjem v Londonu. Povzročili so jih znani dr. Kuharjevi govori na londonskem radiu, ko je obsojal domobranstvo in pozival na sodelovanje s partizani, dočim sta dr. Krek in msgr. Gabrovšek stala na stališču, da ni sodelovanja s komunisti. "Govori so imeli ponekod teške posledice. Bilo je tedaj strašno hudo," je zapisal dr. Krek.

Prav to je vzpodbudilo urednika "Slovenske države", da je dr. Kreku zameril, ko je pisal slabo o pokojniku, češ da so že stari Rimljani smatrali, da se o mrtvih ne sme drugega govoriti kot dobro: "De mortuis nihil nisi bene". Slovenska država je bila mnenja, da je dr. Alojzij Kuhar mrtev in da ga torej nihče ne more vprašati, ali je tedaj tako govoril na lastno roko ali pa po naročilu koga drugega. Zato da naj bi dr. Krek raje molčal.

Mi se s takšnim mnenjem ne strinjamo. Ne glede na to, kakšne običaje so pred dva tisoč leti imeli stari Rimljani, smatramo, da mora biti vsakemu javnemu delavcu jasno s tistim trenutkom, ko vstopi v javno življenje, da bo za svoja dejanja in opustitve odgovarjal javnosti. Ako se tega načela ne bi držali, potem je sploh vsaka vzgoja in zgodovinska raziskava nemogoča. Prepričani smo, da se g. dr. Krek sam dobro

zaveda, da bo po svoji smrti prav tako deležen analitičnih obdelav svojega javnega delovanja kot jih je pokojni dr.Kuhar. In niti najmanj ne bomo presenečeni, če bomo tedaj brali v "Slovenski državi", če bo še izhajala, da je bil dr.Krek včasih mnenja, da ni sodelovanja s komunisti, včasih pa se je skupaj z drugimi slovenskimi politikami izjavljal, da je pripravljen stopiti v razgovore s Komunistično partijo Slovenije, - kar mu zdaj "Slovenska država" kliče v spomin.

Poleg tega pa je dr.Krekovo obvestilo o dr.Kuharjevi nameri, "da bi (z govori, op.) rešil življenja domobrancev", točna, ker je to vendar sam pokojnik obrazložil in pojasnil marsikateremu Slovencu v Angliji. Zapisali smo že zadnjič, da ni razloga, da mu ne bi verjeli.

VEDNO VIŠE

Z veseljem smo zvedeli, da je bil bivši guverner države Ohio in sedanjí senator g.Frank Lausche izvoljen za člana senatnega Odbora za zunanjo politiko. V ameriškem parlamentarnem sistemu igrajo različni odbori zelo pomembno vlogo. Tako dejansko ta odbor za zunanje zadeve v nekem pogledu dirigira zunanjo politiko Združenih držav. Iz tega vidika je torej izvolitev našega rojaka pomembna, zanj osebno pa gotovo priznanje njegovim sposobnostim, ki jih je tolikokrat pokazal v dolgi dobi svojega javnega udejstvovanja.

Ni pa primerno, da bi si Slovenci zaradi tega delali kake utvare, češ da bo g.Lausche zdaj gotovo branil našo protikomunistično stvar pred Senatom. On je ameriški državlján, pa je zato po naravi in po zakonu dolžán v prvi vrsti gledati na ameriške koristi. Vendar pa smo prepričani, da ni pozabil svojih slovenskih staršev in njihove domovine in da si bo prizadeval skrbeti, da našemu narodu ne bi bila storje na kakršnakoli krivica, kadar se bo odločalo o naših življenjskih vprašanjih.

HABSBURŠKI REPUBLIKANEC

Po vsej verjetnosti bo dr.Otto von Habsburg - Oton Habsburški, kot ga običajno poznamo, dobil dovoljenje, da se naseli v Avstriji. Zvezni kancler dr.Raab mu je sicer pisal, da morata biti najprej izpolnjena dva pogoja in sicer, da se odpove prestolu in da izjavi svojo lojalnost do avstrijske republike. Oboje se sicer ne zdi posebno važno, kajti zadnji cesar Karel se je odpovedal prestolu - ki zdaj že štirideset let ne obstoja več - zase in za svoje potomce. V članku "Štirideset let avstrijske republike", pa se je Oton izrekel za republiško obliko. Toda kljub temu je jasno dvoje: v vprašanju so njegova posestva, ki so mu bila vrnjena za časa Schuschniggove vlade (1934-38), a mu jih je Hitler znova vzel. Nekaj je sicer dobil nazaj po 1945.letu, toda vsega ne. Nobenega dvoma tudi ni, da bo repatriant politično aktiven, česar mu zakon ne more preprečiti. Zaenkrat krožijo govorice, da bo prevzel neko lektorsko mesto na dunajski univerzi. Bolj ambiciozni pa trdijo, da je povratak samo uvertura v kasnejšo kampanjo, da naj bi dr.Otto von Habsburg kandidiral za predsednika avstrijske republike, kadar bo do volitev spet prišlo.

VOLIVCI BREZ POSLANCEV

Komentarji v emigrantskem tisku glede zadnjih francoskih volitev kažejo, kako površno presojujejo položaj. Zdi se nam, da ni na mestu veseleje ampak prej zaskrbljenost nad dejstvom, da je ena petina francoskih volivcev, ki so volili komuniste, zastopana v parlamentu z eno šestinšti rididesetino poslancev. Naj že bo komunističnih poslancev res samo deset, dejstvo še vedno ostane, kljub volilnemu redu, da stoji za njimi skoro štiri milijone državljanov. Ker je tudi preko socialistov delavski razred zelo šibko zastopan, se je bati, da se utegnejo komunisti rajše posluževati podtalnih, neparlamentarnih metod, ko že nič ne pomenijo v pretežno skrajno desnem parlamentu. Res, morda utegne državo reševati osebnost novega prezidenta. Toda on ne bo večno živel.

UREDNIŠTVO

POZABLJENI JUNAKI

Sredi svetovnega hrupa, med signali zemeljskih satelitov ter v splošni apatiji slovenske emigracije nas je obiskala in spet utonila v večnost 15. obletnica septemberskih dogodkov leta devetnajst sto trinštiridesetega. Po preteku tolikih let nam zmeda tistih dni postaja še bolj jasna, tragedija še bolj tragična.

Stvar zgodovinarjev in vojaških strokovnjakov je, da preučijo dejstva ter jih ločijo od navadnih mnenj; da preučijo vojaške korake v luči stvarnih možnosti, brez čustvenih primesi. Rad pa bi v svojem današnjem razmišljanju ugotovil neko drugo, žalostno dejstvo. Medtem, ko je emigracija še nekako izkazala svoje spoštovanje do borcev na Turjaku, je popolnoma ali pa skoraj popolnoma pozabila na junake na Grčaricah. Mislím, da se jih ni spomnil niti en slovenski emigrantski časopis - tudi Klic Triglava ne! - s posebnim člankom. Na proslavah in v člankih, se jih je omenilo le mimogrede v zvezi s kočevskimi zapori: "...tam so bili tudi junaki iz Grčaric..." tako nekako smo po petnajstih letih odpravili spomin ljudi, ki so s svojo krvjo dokazali, da gesla, ki so jim sledili, niso bila prazne besede!

Nobena skrivnost ni, da se Grčaric drži nekaka stigma, prokletstvo, pečat "liberalizma". Od vsega početka so se fantje v odredu zavedali, da jih nekateri krogi gledajo postrani vsled dejstva, da je večina izmed njih izšla iz vrst Sokola. (Eno samo ljubljansko društvo je imelo na Grčaricah starosto, podstarosto, načelnika in pet članov!). V emigraciji ter med nekaterimi izseljenskimí krogi se je razpasla navada, da svoje "protikomunistično prepričanje" izpove in potrdi z napadom na slovenski "liberalizem" in na Sokola posebej. In vendar so dejstva popolnoma drugačna: vsi vidni predstavniki slovenskih "napredjakov" in Sokola posebej, so ves čas revolucije stali odločno na protikomunistični strani, fantje na Grčaricah so to svoje prepričanje plačali z življenji! Pod komunističnimi streli v Mozlju je padla praktično vsa sokolska ali če hočete "liberalna" mlada inteligenca ter je z njo umrl slovenski liberalizem in slovensko sokolstvo.

Drug očitek, ki je padal na grčarški odred, pa kasneje tudi na takozvano drugo ilegalo v letih 44-45, je številčna nepomembnost in odhod nesposobnost za borbo. Vprašanje organiziranja slovenske nacionalistične ilegale v letih 41 - 45 je še vse preveč boleče in delikatno, da bi se moglo o njem razpravljati na javni tribuni; oglejmo si samo partizansko reakcijo na ta pojav ter s tega stališča sodimo o pomembnosti ali nepomembnosti teh odredov. Partizanski komisar Ivo Pirkovič - Cort je ujetnikom v Kočevju izjavil: "Nam je bolj nevaren en četnik kot deset legijonarjev, ker nam politično škoduje!" S temi besedami je Pirkovič jasno pokazal, kaj je bila glavna naloga slovenske ilegale ter da je ta bila - za protikomunistični tabor - nujno potrebna. Jasno je, da je bila borba proti komunizmu na naših tleh možna edino na način, kot je bila izpeljana: z legalnimi oddelki - ako bi naj sploh imela kakšen uspeh. Toda ljudem, ki so imeli v mislih tudi povojni svet, je bilo že tedaj jasno, da takih legalnih oddelkov ne bo lahko opravičiti pred svetovnim javnim mnenjem (Vetrinj je pač najbridkejši dokaz temu) ter da so zato potrebni tudi ilegalni oddelki, ki bi v danem trenutku sprejeli breme politične argumentacije. To ni bil nikak politični maneuver, da se ugrabi oblast, temveč gola nujnost, ki bi jo dogodki opravičili, ako ne bi prišlo do nesrečne Jaltske konference, po kateri je bilo vse izgubljeno!

Kočevski proces sam, na katerem je bila med obtoženci večina članov grčariškega odreda, dokazuje, da je partizansko vodstvo čutilo potrebo, da proti tem ljudem uprizori nekako pravno komedijo, da njihov umor "pred zgodovino" opraviči, dočim so večino Turjačanov enostavno poklali.

Tragedija fantov z Grčaric, tistih, ki so bili obsojeni na procesu in drugih, manj pomembnih, ki so jih sodili na "rednem sodišču", pa se je z njihovo smrtjo pravzaprav šele pričela. Ljubljana je obnemela, ker je do tedaj še prevladovalo neko jalovo upanje, da bo le prišlo do sporazuma med partizani in četniki; v sokolskih vrstah so se v tistih dneh dokončno ločili duhovi; vse kar ni bilo absolutno izgrajeno, je šlo v OF. Politični prvaki so poslali svoj protest v London, a jugoslovanska vlada je ta protest enostavno zatajila. Ako naj verjamemo partizanskemu zapisniku kočevskega procesa, je kapetan Marjan Sterniša izjavil, da spada na zatožno klop tudi vsa jugoslovanska vlada v begunstvu.

Tu se zdaj dotikamo drugega vprašanja, ki je igralo veliko vlogo v tragediji Grčaric in Turjaka ter dve leti nato - Vetrinja. O delovanju jugoslovanske vlade v zamejstvu - in njenega slovenskega dela - je bilo že veliko napisanega in mnogo ugibanega. Postavljajo se vprašanja, odkod so prihajala gesla in izjave, da je zunaj "vse v redu", da London "pravilno informiran", da je invazija na Balkan gotova stvar, da čaka umikajočo se glavnino slovenskih in srbskih četnikov v Italiji 1.45 pri Vidmu general Peter Živković z Jugoslovansko armijo, ki bo nato osvobodila Slovenijo in Jugoslavijo. Ali so bile vse gornje izjave plod domišljije domačih demagogov, ali so bila to navodila londonske vlade, ali pa je bilo gornje nekak tragičen konglomerat enega in drugega? Ljudje, ki bi vedeli o tem kaj povedati, molče; ostanejo samo ugibanja in žalostna zavest, da se je iz tega vsega rodilo največje gorje, kar jih je slovenska zemlja poznala.

Lahko pa vsaj delno osvetlimo in preiščemo kaj se je dogajalo v Londonu v tistih dneh in kako je jugoslovanska vlada in njeni slovenski člani, skrbela za "pravilno informiranje" Londona in svetovne javnosti. V knjižici z naslovom: YUGOSLAV DOCUMENTS No. 3 - The Yugoslav Italian Frontier, published by the Yugoslav Government Information Department, 63, Kingston House, London, v letu 1943 najdemo nekaj drobcev, ki pa vsekakor močno sugerirajo glavno linijo, po kateri se je to "informiranje" vršilo. Knjižica, ki ji je uvod napisal John Parker, M.P., vsebuje v glavnem argumente za slovenski značaj Trsta in Primorske ter seveda zagovarja priključitev tega ozemlja matični državi Jugoslaviji. V poglavju z naslovom: The persecution of Slovenes during the present war, je navedena vrsta italijanskih okrutnosti za časa okupacije. Kar človeka preseneti je dejstvo, da ni nikjer niti besedico omenjeno delovanje OF, ki je večino represalij izzvala s svojim norim početjem. Krono vsega tega "informiranja", pa predstavlja trditev, da so dr. Ehrlicha ubili - Italijani.

Na strani 40 beremo, da so Italijani (datum ni naveden) aretirali 48 slovenskih deklet iz najuglednejših ljubljanskih družin, jih v kasarnah posilili ter nato razrezali prsa z britvicami. Kot posledica tega dejanja, je prišlo do bojev pred kasarno (fighting in front of barracks) in ustreljeno je bilo 14 talcev. Mislim, da je ta incident novost za vsakega Ljubljančana.

V naslednjih poglavjih so opisane famozne blokade in navedeno dejstvo, da so bili konfiscirani vsi bicikli (kar ne odgovarja resnici, a je važno pri branju naslednjih odstavkov). Sledi odstavek na strani 41: "Osebna varnost celo miroljubnih državljanov je izginila. V Ljubljani na primer sta bila univ. profesor in študent ubita ob devetih zjutraj na cesti od gotovih ljudi, ki so prišli in pobegnili na kolesih. Ker je bilo mesto obdano z žično ograjo in vsa dvokolesa, pripadajoča slovenskemu prebivalstvu, zaplenjena, je pripadnost morilcev očitna... Toda nihče ni poskušal odkriti njihove identitete. Prebivalstvo to niti ni pričakovalo od oblasti, da bi to storile, ker so vedeli, da je gnusno dejanje samo del italijanske politike 'pomirjevanja'".

Tako je bila strahopetno zamolčana borba slovenskega naroda proti komunizmu ter ves komunistični teror! Ni si mogoče misliti, da bi bilo poročilo v gornji obliki poslano iz Ljubljane; odgovornost za tako "informacijo" svetovne javnosti pada na jugoslovanske in slovenske cenzorje v Londonu!

Brošura prav tako junaško zamolči vlogo, ki so jo partizani igrali pri italijanskem masakru na Vrhovcih pri Ljubljani, kjer je bilo sedemnajst ljudi zverinsko pomorjenih, ker so partizani ustrelili dva karabinerja. Šele v citiranem pismu škofa Srebrničča s Krka kardinalu Maglione v Vatikan, beremo, da so Italijani izvajali svoje represalije nad civilnim prebivalstvom, mesto, da bi poiskali resnične krivce v gozdovih. A to poslednje pismo se seveda nanaša na hrvaško ozemlje.

Če je bila torej svetovna javnost tako površno - da ne rabim ostrejšega izraza - informirana, ali se moromo potem čuditi, da smo doživeli tiste strašne majske dni leta 1945? Ko se tako spominjamo tistih naših sovrstnikov, ki so padli leta 1943. in ko že vstaja zora obletnice še strahotnejše tragedije 1945, nam je lahko najtežja zavest, da so borci in heroji z Grčaric in Turjaka ter mučenci iz Vetrinja dali svoja življenja za stvar, ki so jo "narodni voditelji" že vnaprej zapravili.

NAMESTO OBLETNICE

Ob izteku 1958. leta je bilo deset let. Spomin je šel mimo kot hladna senca rdečega nasilnika, ki je tiste dni zapisoval dvomljive zmage pod svoj evangelij. In "premaganci" na drugi strani so krepkeje kot prej zaznamovali porast teže na svoji strani ideološke tehtnice, ki z neusmiljeno točnostjo meri človeške vrednote v časovnem utripanju, ki nas usmerja v enoten cilj.

Posezimo še globlje v preteklost in se spomnimo zmagoslavja. zaveznikov; nič zato, če je Evropa usodno razdeljena, saj je Amerika nedotaknjena v polni ekonomski moči. Tu sta Jalta in Potsdam - dva svetla simbola človeških zmot. Na dva dela presekana Evropa se pod belo zvezdo na zapadu otresa grozot in s polnimi pljuči vdihava svobodo, dočim je vzhodna omenela v krvavem odsvitu rdeče. Sedaj smo srečni, da je vsega konec. Res, vsega, tudi svobode, za katero je tekla kri. Kdo bi se, upehan, upiral, kdo tipal v bodočnost... Zavezniki so si zmagoslavno napivali, medtem ko so rdeči klavci v vzhodni Evropi mirno poslovali dalje.

Tako je bilo domenjeno - med "velikimi"! Kdo bi tedaj verjel. Niti ne general Mihailović, ki se je šele sedaj odločil iti s svojo armado v Bosno, tri leta prepozno, niti ne Pavelićevi obešenjaki, ki so v smrtnih krčih še mesarili vse dosegljive in goloroke Jugoslovane, niti ne armada do zob oborožene slovenske mladine, ki se je nebogljeno dala razorožiti zaveznikom in izročiti Titovim klavcem /morda bi se moglo očitati takratnim slovenskim predstavnikom v emigrantski vladi, da niso tega zločina prepredčili, čeprav so bili o tem obveščeni/. In končno, da ne naštevam dalje, neskončno idejno izgubljena in politično nesposobna jugoslovanska vlada v emigraciji, ki se je s svojo zadnjo proklamacijo skozi kraljeva usta na jugoslovanske narode obsodila na politično smrt. Dokončno!

Vse te nepojmljive neumnosti, ki so se s svojimi posledicami močno približale pojmu političnega zločina, so dejstvomale vzporedno z inkvizitorsko besnostjo jugosl. komunistov, ki so s polnomočji zaveznikov in podprti s tem kraljevim pozivom, zagospodarili državi. Nihče ni temu verjel, ker nihče ni hotel verjeti, četudi je bila stvarnost tu pred očmi, resnična in otipljiva, se je vendarle še močno verovalo v čudež. Šele strelji, ki so hladno poželi Mihailovića in njegove, Rupnika z domoljubi itd. so dokončno zadušili v narodih vso vero v tiste, za katere so stali vsa dolga leta vojne v prvih vrstah.

Narodi so prisluhnili sebi. Iz preteklih preizkušenj se je izvil spoznanje tako silovito, kot da je samo čakalo prilike, da se z vso ostrostjo in nujnostjo postavi v kolektivno zavest človeka kot gonilna sila nove ustvarjalnosti. Ta preobrazba je bila tako elementarna, da bi se je ne moglo oceniti z običajnimi merili zgodovinarja, ampak bi terjala analitični študij občestva na usodni zgodovinski prekretnici. Tiste dni je bil na smrt obsojen tisti spaček vse pretekle jugoslov. politike, ki ni bil nikdar resnična oznaka narodnih teženj, pač pa zgolj podoba žalostnega bojišča, na katerem so lomili kopja. ideološki in politični tribuni v imenu absolutističnega kraljestva. Kar jih je po več kot dvajsetih letih ostalo nepohojenih in neugnanih, so se umaknili viharju pod varno okrilje novih skrbnikov in tutorjev, kjer so nadaljevali medsebojno mesarjenje političnih slepcev in ga brezupno nadaljujejo. V čigavem imenu?

Ni čudno torej, da je vsa ta pestra družba lasajočih se tribunov povsem spregledala totalno preobrazbo v duševnosti jugoslov. narodov, kajti tudi komunistična oblast ni stopila v njih zavest kot prijatelj ali osvoboditelj, ampak kot nekdo, ki je vso vojno pomagal okupatorju slabiti narode fizično, politično in idejno, da bi se jih končno brez odpora postal. Grozljiva slika vse naše politične preteklosti je bila s tem popolna.

Podoba je bila, da so se skozi rane narodnega telesa izcedile vse štrasti, ki so se vsa leta pred vojno in med njo umetno razpihovale. V zlovesči senci Ozne je Slovenija onemela. Ognjenik se je navidezno umiril. Zapuščen od vsega sveta je začel narod govoriti v nemem jeziku. Iz obupa je začel kliti uporniški duh in oblikovati novo miselnost, osvobojeno preteklosti in kaljeno v neogibni stvarnosti.

Daleč od vsakega vpliva od zunaj je hotela slovenska mladina odločno spregovoriti. Nujno je bilo treba najti način, kako povezati misli in hotenja poedinca v enoten občestveni jezik, ki bi poživil duha. Po nujnosti iste usode, po sledi istih potreb in dolžnosti, so se našli mladi

Ljudje različnih svetovnih nazorov na istem torišču z istim programom; mladi pripadniki nacionalne skupine, bivši "Tomčevi mladci", nekdanji aktivci fantovskih odsekov in doslej neopredeljeni: za široko demokracijo svobodnega, samoodločujočega naroda skupno z ostalimi jugoslov. narodi v močni evropski skupnosti.

Medtem ko so radijske postaje zaveznikov prikrojevale svoja politično-propagandna poročila svojim trenutnim političnim potrebam in ko je celotna naša politična emigracija brezmočno otepala vetru zavezniške politike ob materialni in moralni podpori Titovi diktaturi, se je pojavil v slovenskih domovih, po uradih in tovarnah skromni listič "Slovenski demokrat".

To je bilo pomladi 1946 leta, v dobi najhujšega divjanja rdeče Čeke, ki je skušala zadušiti klic po svobodi - glas narodnega genija, ki je preroko vstal na političnih in ideoloških razvalinah ter pognal miselnost občestva v širša obzorja sveta. Kako majhna in brezpomembna je na mah izgledala stara politična šara, kako lažna todobna oblast, zato pa vera v bodočnost globlja in želja po ohranitvi silnejša. V danih pogojih ni bilo mogoče kaj več storiti, le tiho in vztrajno bogatiti setev in širiti plodna tla, ki so vse bolj odpirala svoje okrilje, za varnost poedinca in skupine, ki je brezhibno delovala. Da bi ostala sleherna sled za avtorji in izdajatelji skrita: očem tajne policije, je vodstvo razmnoževalo list v Zagrebu, ga s kurirji razpečevalo po deželi in mestih ter se od časa do časa posluževalo tudi pošte.

Napačna bi bila trditev, da je "Slovenski demokrat" proglasil neko novo idejo. Osnovni njegov namen je bil, da preko njega spregovori narod sam. Silnice njegovih elementarnih zahtev so začele klesati v tok zgodovine velike začetnice novega družbenega reda v bodočnosti, mimo istočasne stvarnosti, v kateri dejansko ne sodeluje, temveč se le mehanično prilagaja iz dneva v dan za vsakdanji kruh, medtem ko je na drugi strani življenje duha, ki žubori v globinah in ga ohranja v njegovem prečiščenem bistvu. Iz semen je pognala mladika, ki z vsakim dnem rase višje in silnejše. Je to povsem novo življenje naroda, ki čaka samo dneva, ko bo svetu odkril svoj resnični obraz.

Ob koncu leta 1948. je "Slovenski demokrat" prenehal izhajati. Pomanjkanje papirja in usihajoči denarni viri so pospešili umik. Poleg tega je bilo nadzorstvo "sumljivih" po Ozni tako dosledno, da so bili premiki posameznikov nemogoči. Ko je še s strani Hrvatov pretila nevarnost ovaštva, zajetje enega kurirja z listi in pregon enega vodečih članov odbora, je bil vsak nadaljni poizkus brezsmiseln. Dva člana sta tudi emigrirala.

Preteklo je torej deset let od časa, ko je slovenski narod dejansko stopil na novo pot, na kateri briše vse sledove starih političnih in ideoloških monopolov - njegov korak je odločno usmerjen v obzorja jasne, široke demokracije, v katere okrilju bodo tudi ostali jugoslovanski narodi našli sozvočje velike družine. Pot je jasna. Izgubljena za one, ki so za časom.

Luvo

.....0000000.....

PISMA UREDNIKU

"KRALJ ZORI": G.urednik! Na dopis o b.kralju Petru v KT 231 bi rekel tole: Jeseni 1919 sem bil na shodu Jugosl.social-demokratske stranke. Takrat je bila Jugoslavija demokratična, zato so se pred ustavodajni mi volitvami govorniki lahko zavzemali za republikansko Jugoslavijo. Takole je govoril pok.Albin Prepeluh: "Mi smo za republiko! Samo republikanska ureditev lahko zagotovi demokratičen red in resnično enakopravnost Slovencev in Hrvatov v odnosu do Srbov. Poudarjam pa, da social-demokrati visoko spoštujemo kralja Petra in če pride do republikanske ureditve, ga bomo vsi volili za prvega predsednika jugosl.republike..."

Dvomim, da bi v zvezi s kraljevim "zorenjem" po vseh svetovnoznanih letovišjih in zabavišjih sedanji predsednik jugosl.socialistov mogel podati o bivšem kralju Petru II.podobno izjavo kot je bila Prepeluhova o kralju Petru I.Osvoboditelju.Prepričan sem, da je doma narod medtem, ko "kralj zori", že toliko dozorel, da bo znal ločiti - kot pri jabolku - le po zardelo kožo od piškave vsebine.

Vitovec

"BEGUNCI DELAVCI": G.urednik! Škoda da ni "Knjigoljub" (KT 233) namo sto lakonične ugotovitve, da nas je avtor "dobro opisal", raje poročal, kako nas je opisal. Od vsega bi nas to gotovo najbolj zanimalo! G.

"RASTEJO BREZ NAS": G.urednik! Če bi g.F.L. pozorno bral moj članek (KT 232), bi opazil, da sem zapisal, da ne verjamem, da bi bilo 95% naroda proti režimu, da sem torej ločil režim od komunizma, čeprav sem s tem izpostavljen očitku, da se igram z besedami, ker da je oboje eno in isto. Ne zahajam v to, koliko odstotkov ljudi je proti komunizmu in koliko jih veruje v Boga, kar navaja g.F.L. (KT 235). Vem, da so mnogi ljudje postali partijci iz oportunističnih razlogov in vsaj na dnu srca niso Boga zavrgli, čeprav ga na zunaj taje. Že iz tega razloga je komunistična statistika varljiva, kočljiva. Lani je n.pr. znašalo število katoličanov (po škofijah) v Sloveniji 1,231.000, kar bi govorilo, da se nekaj nad 16.5% ne prišteva h katoliški veri odn. da jih ne veruje v Boga, če upoštevamo, da je Slovenija takorekoč katoliška. Ker poznam primere, ko so se državni uslužbenci hoteli izjaviti, da verujejo, a so jih oportunistični predstojniki (nepartijci pogosto) nagovorili, naj tega raje ne izjavijo, ker da bo bolje zanje (in za predstojnike), je jasno, da statistiki ni verjeti. - Že iz teh razlogov nisem navdušen za procentna navajanja, kajti ljudsko razpoloženje - glede režima - varira in je znano, da so gotove akcije vlade uživale podporo širokih slojev prebivalstva. Večina ljudi je bila na strani Tita proti Italiji glede Trsta, kot je večina na njegovi strani proti Avstriji glede Koroške. Enako, ko se je uprl Moskvi; to zadnje zdaj drugič še posebej, ker se ljudje boje Rusov. Ljudje tudi odobravajo gotove socialne ukrepe režima. Zato je brez smisla trditi, da je kar 95% ljudi proti režimu a priori. Niso redki primeri, ko ljudje potožijo: če bi bile višje plače, pa bi kar šlo. Tak neidejni oportunizem pogosto srečate pri starejši generaciji! Mladi rod si pa glede tega niti ni tako na jasnem, saj predvojne Jugoslavije poznal ni, svet pa spoznava počasi, po kapljicah. Hočem reči: varljivo je navajati odstotke, dvakrat varljivo, če to sodiš iz emigracije.

Kar zadeva Madžarsko: Res, mladina je prednjačila, toda ta mladina je bila vedno vodena od komunistov, ki so se razočarali nad režimom, ne pa nujno tudi nad komunizmom. Domala vsak viden revolucionarni voditelj je bil komunist. In komunizem je pustil še ob času revolucije tako globoke sledove, celo v starejši generaciji, da je Bela Kovacz ob prevzemu vodstva Stranke maloposestnikov izjavil: "Verujem, da nihče niti sanja več o povratku starega reda. Sveta bankirjev, grofov in kapitalistov je na Ogrskem konec..." - Primerjava z Zapadom ni na mestu, ker odločajo čisto nasprotni činitelji: tu so mnogi prav zato komunisti, ker komunizma še okusili niso. - A kot rečeno: govoril sem o - režimu. K.P.S.

SLOVENSKA IZSELJENSKA ZVEZA: G.urednik! Sredi novembra lani sem poslal "Ameriški domovini" tri članke; enega za desetletni jubilej Klice Triglava, s ponatisom nekaj vrstic o demokratičnih načelih tega lista, kot jih je svoj čas napisal g.Stanič. V drugem članku sem se na kratko dotaknil "Slovenske Pravde". Zelo dosti "pozitivnega" o S.L.S. in "negativnega" o drugih skupinah se tiska v listih, ki jih urejujejo pristajši SLS. Tisoči čitateljev pa takorekoč sploh ničesar ne vedo o pozitivnem političnem in nepolitičnem delu mnogih nestrankarskih skupin. Zato sem omenil, da zraven SLS živahno delujejo tudi druge politične skupine, med njimi "Slovenska Pravda", ki so jo ustanovili mladi razgledani ljudje, kot sami pišejo, v protest proti nezdravim političnim razmeram, ki so vodile do slovenske in jugoslovanske tragedije. G.Lipovec iz SLS seveda ni bil navdušen za objavo nekaj demokratičnih žurnalističnih načel, katera s svojo pristransko cenzuro že dolga leta duši, niti za objavo dejstva, da zraven SLS obstoja tudi "Slovenska Pravda", Slovenski državni pokret in še množica politično neorganiziranih Slovencev, ki ne slijo enako kot stranka, a niti v politični prilogi niti v časopisu se jim ne morejo izražati misli, ki so v opreki s stranko. Tretji dopis pa se je dotaknil Slovenske izseljenske zveze. Ker je bil tudi ta dopis izvržen, medtem ko so tiskali uvodnik g.dr.M.Kreka, Vas vljudno prosim, da ga objavite v KT. Ker so čitatelji Domovine dobri preprosti ljudje, je članek pisan poljudno. Vesel bom odgovora uradnega zastopstva S.Izs.Zveze, da tako v svobodni razpravi brez cenzure premostimo morebitne razlike in ugradimo pot za demokratično ter za vse pravično, sprejemljivo povezavo.

/Članek, ki ni bil objavljen v Am.Domovini, je priobčen na str. 11. -Ur/
Edi.

IZSELJENSKA ZVEZA

(Od našega sodelavca)

V prvi številki "Vestnika", ki je izšel lani oktobra, smo bili obveščeni, da so slovenski duhovniki iz zapadne Evrope 4. avgusta lani ustanovili "Slovensko izseljensko zvezo", ki naj bi delovala v smislu nekdanje "Družbe sv. Rafaela" ter jo še dopolnila in usovršila v novih prilikah. "Vestnik" je pozval "vsa društva, organizacije, ustanove in podjetja", da naj pristopijo k novi zvezi.

Nekaj več podatkov je bilo objavljenih v "Naši luči", ki je verski list za zapadnoevropske Slovence. Tam piše, da je bil ustanovljen Pripravljalni odbor Slovenske izseljenske zveze pred dvema letoma v Belgiji, 1958. pa je bil ustanovljen "zapadnoevropski odsek" iste zveze, kateri predseduje č.g. Ignacij Kunstelj, člani odbora so pa č.g.g.dr. Janez Zdešar, Zdravko Reven in Vinko Žakelj. Ti so sklanjali, da je treba v odbor čimprej pritegniti čimveč latkov "ki bi hoteli in mogli delati za slovensko stvar v tujini".

Istotam je bilo tudi poročano, da je bil ustanovljen "Dušnopastirski odbor za zapadno Evropo" s predsednikom č.g. Vinkom Žakljem in članoma č.g.g. Zdravkom Revenom in dr. Janezom Zdešarjem. V področje tega odbora spada tudi "Naša luč".

Dr. KREKOVA POSLANICA

V decembru je g.dr. Miha Krek priporočil vsem svobodnim Slovcem novo organizacijo. Kakor mora občestvo preskrbeti bolnikom in ponesrečencem bolnišnice, tako mora narodno občestvo vsaj v neki meri skrbeti za izseljenštvo, ki je del narodnega socialnega skrbstva. Ker je Slovenija prenaseljena, bomo vedno imeli izseljensko vprašanje, ugotavlja dr. Krek in nadaljuje: "Sedaj pa, ko imamo to nesrečo, da je Slovenija pod komunistično diktaturo in to srečo da živi naš narod neposredno ob železni zavesti, ki deli Evropo, je izseljeniško vprašanje posebno pereče in važno. Poleg krušne, gospodarske emigracije imamo, menda prvič v zgodovini, politično emigracijo. To niso samo ljudje, ki so izšli iz domovine v letu 1945, ampak tudi velika večina kasnejših izseljencev, ki so zapustili domovino zato, ker so prepričani, da tam vladajo razmere, ki so škodljive za njihov duhovni in tvarni napredek, do te strašne mere škodljive, da je človek prisiljen zapustiti dom. Politične emigracije je sicer vedno manj, toda dokler bo nad domovino vladala diktatura, smo vedno v neposredni nevarnosti, da njene neznosne odredbe povzročijo nove valove politične emigracije.

Gospodarska emigracija, ljudje, ki gredo z doma začasno ali za vse življenje radi tiskanja boljšega kruha, je redan pojav v gospodarsko pasivnih deželah, tudi v Sloveniji. Državna uprava bi morala spremljati te ljudi in ščititi njihove pravice vsaj dokler ostanejo državljani. Nikdar pa javna zaščita izseljenstva ne zadostuje. Vedno je potrebna še pomoč cerkvenih in zasebnih organizacij. Prav posebno pa v sedanjem našem slučaju, ko je državna pomoč vezana samo na eno skupino političnih prijateljev državne režima, ko komunistični sistem hoče imeti tudi izseljenstvo v svoji službi, ko je vsaka državna ustanova postojanka komunistične politične mreže.

Izseljeni Slovenci smo torej nujno navezani na samopomoč. Izseljenska zveza naj nas družijo v ta namen. Čim dalj bomo ločeni od domovine, tem bolj bo nujno, da bo izseljenska zveza delala in nastopala v imenu Slovencev, ki živijo v svobodnem svetu.

Zelo težke naloge so se lotili ustanovitelji Izseljenske Zveze, težke, potrebne in važne. Le požrtvovalno sodelovanje naselbin naših po vseh kontinentih, bo omogočalo uspeh Izseljenske Zveze. Prispevajmo, sodelujmo, pomagajmo!"

SOCIALNI SKLAD: Še lani je g.L.S. poklonil skladu dva dobro ohranjena plašča, Dobrodelno združenje svobodnih državljanov Jugoslavije pa je darovalo £ 15. Obema pristrčna hvala. Obračunsko poročilo za leto 1958. bo objavljeno, kakor hitro bodo prispela potrdila o božičnih darovih. Upravnik

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu in ga izdaja "Slovenska Pravda". Njeno mišljenje predstavljajo samo oni prispevki, ki so podpisani od izvršnega odbora. - Naročnina znaša v Angliji £ 1.4.0 na leto, v Sev. Ameriki pa \$ 3.50 za navadno in \$ 7 za letalsko dostavo, drugod pa temu odgovarjajoče

DRUGAČNO MNEENJE O ZVEZI

/Ob ustanovitvi Slovenske izseljenske zveze se je tudi oglasil g. Edi Gobec, ki je že pred mnogimi leti dal pobudo za tako organizacijo. Poslal je dopis v "Ameriško domovino", ki ga pa urednik ni hotel objaviti, čeprav je Domovina večkrat objavljala njegove članke. Zato sem bil naprošen, da ga objavim v "Klicu Triglava", obenem s pismom uredniku na drugem mestu. - Urednik./

"Tretjo važno pošto iz Anglije predstavlja Vestnik Slovenske izseljenske zveze, o katerem je obširno poročal g. S. J. V resnici je to en sam mimeografiran list in če bi ga ponatisnili v celoti, bi skupaj z reklamo za plošče in podobnimi že drugje objavljenimi drobnarijami nanesel za kake tri stolpce dolg članek. V zvezi s Slovensko izseljensko zvezo pa se mi je prvič po nakupu Doma v Angliji zopet s pismi oglasil tudi g. župnik Kunstelj, ki je moj stari znanec še iz taborišč. Na verskem področju mi je bil to vedno drag duhovnik, ki sem mu mnogokrat ministriral in prenašal kovčeg z obtarjem na njegovih dušno-pastirskih obiskih. Na bolj svetnem področju je pa on obiskoval moje jezikovne tečaje in bil eden najbolj pridnih in vestnih učencev. On je naši taboriščni skupnosti dalje časa župnikoval, name pa je v glavnem padla naloga organizacije narodnega in prosvetnega dela. Drug drugemu smo v najlepši slogi pomagali in kroničar je bil prisiljen zapisati, da pri nas ni bilo preprirov, nesloge ali izključnosti. Lepo je bilo takrat!

Toda kaj mi v zvezi s Slovensko izseljensko zvezo piše g. župnik Kunstelj? Najprej pove, da je imelo par gospodov duhovnikov sestanek in da so tam ustanovili Slovensko izseljensko zvezo. (Niti prva številka Vestnika niti g. župnik v pismih ne omenja g. škofa, ki pa mi je že prej enkrat pisal, da ni res, da bi bil on prevzel v svoje roke Slovensko izseljensko zvezo, kot nas skušajo prepričati drugi). G. Kunstelj pove, da so na sestanku sobratov njega izvolili za predsednika Slovenske izseljenske zveze, č. g. Žaklja pa za tajnika. Prizna tudi, da si ustanovitelji še niso na jasnem, kaj vse naj bi "prišlo pod klobuk SIZ" in da se moramo o tem še pogovoriti. Pove med drugim, da mi piše po naročilu g. škofa Rožmana, ki so mu že poleti naročili, naj se o nadaljevanju dela za Slovensko izseljensko zvezo in o uporabi imena najprej midva med sabo pogovoriva. Ker sem namreč jaz prvi pisal o Slovenski izseljenski zvezi, s svojim težko prihranjenim denarjem izdajal brošure, ki so jih sprejeli tudi v Angliji in Belgiji in se morda v teh letih, sredi sistematičnega zavlačevanja, sramotenj in cenzure, največ mučil za povezavo izseljencev v skupni zvezi, zadenemo tu ob moralna načela, ki zahtevajo, da vsakdo, kdor vzame ime ali idejo od drugih, stori to le v sporazumu s njimi ali vsaj navaja vir. V tem duhu se mi je tudi g. Kunstelj oglasil. Škoda le, da so poziv "vsem Slovencem širom sveta", naj pristopijo k Slovenski izseljenski zvezi, katere predsednik in tajnik sta že določena, razposlali, še predno je prišlo do jasnosti, kakšen naj bo točno namen, obseg in delokrog zveze. Dokler namreč ni jasnosti v tem, tudi ne moremo vedeti, katero ime je primerno, kdo je upravičen voliti in voljen biti, kako sodločajo društva in ustanove v svoji skupni zvezi itd. (Pomen vsega tega za povezavo je svoj čas dokazal članek "Demokracija ali monopolizem" v "Slovenski Državi").

S svoje strani odkrito povem, da še ne vem, kaj točno imajo gospodje v Evropi v mislih. G. škof mi je nekoč pisal, da misli na povezavo duhovnikov. Podobno bi izgledalo iz objave v listu "Ave Maria", da je namen zveze le skrb za dušno pastirstvo. Tudi dejstvo, da sta tako predsednik kot tajnik oba duhovnika in da sta bila izbrana le od nekaj svojih sobratov in ne po zastopnikih vseh izseljenskih društev in ustanov v določeni nasebini ali državi, bi človeka potrdilo v prepričanju, da gre tu le za dušnopastirsko ali versko ustanovo ali pisarno. Podobno bi se dalo sklepati tudi iz okolnosti, da so nekateri povezali ime Slovenska izseljenska zveza z Družbo sv. Rafaela, ki je bila v začetku v Sloveniji le podružnica avstrijske cerkvene družbe za izseljence, a se je sčasoma spremenila v slovensko duhovniško izseljensko ustanovo (z uradno označbo "Unio pia"). Če gre torej za dušno-pastirsko ustanovo za izseljence, potem je vsa stvar zadeva našega cerkvenega vodstva, ki je edino kompetentno odločati o organizaciji dušnega pastirstva in verskih organizacij v izseljenstvu. Toda v tem slučaju bi bilo popolnoma neprimerno ime Slovenska izseljenska zveza in prepričan sem, da bodo ustanovitelji tudi držali besedo g. škofa, ki mi je obljubil, da bo posredoval, da bodo spremenili ime, tako da ne bo oviralo akcije za demo-

kratično povezavo vseh izseljenskih narodnih društev, odborov in ustanov, po kateri tako kričijo naše razmere. Če pa ustanovitelji nimajo v mislih le dušnopastirske ustanove oziroma organizacije, kot bi se zdelo iz zgoraj navedenih objav in znakov, ampak združitve vseh izseljenskih društev, odborov in ustanov v skupni izseljenski zvezi, kot bi se zdelo iz poziva v Vestniku potem se bo pa po nauku Pija XI. najbrž širilo ustanavljanje in odločanje od spodaj navzgor; to je, vsa društva bodo poslala v tako zvezo svoje zastopnike, kot si jih izberejo sama in ti bodo edini upravičeni izvoliti vodstvo za SIZ za svojo naselbino ali državo. Središča bo treba urediti po načelu največje dostopnosti, t.j. središče SIZ za Anglijo mora biti v Angliji, za Cleveland v Clevelandu, itd.

Ker me tisti, ki so zasledovali naše brošure in članke o povezavi, kjer smo prvi izrecno omenjali tudi Slovensko izseljensko zvezo, sprašujejo, kakšen je odnos naše akcije do ustanavljanja istoimenske zveze v Evropi, lahko tu odgovorim le, da danes še ni mogoče dati natančnega odgovora, ker še nič ne vemo, kaj točno imajo gospodje v mislih. Rečemo lahko le dvoje: če gre za kako versko družbo, organizacijo dušnega pastirstva ali duhovniško pisarno za izseljence, potem stvar pozdravljamo kot važno versko pridobitev, ki pa je v celoti v rokah cerkvenega vodstva. Tako, kot so čutili tudi g.škof, ime v tem primeru ni primerno, ker bi zapiralo pot do demokratične povezave društev, odborov in ustanov ali celo napravilo vtis, da gre za dve nasprotni, ne vzporedni akciji. Če pa gre za povezavo kulturnih in drugih narodnih izseljenskih društev, odborov in ustanov, potem je treba zagotoviti le to, da je soodločanje odprto vsem demokratičnim društvom in da vsako po istem ključu pošlje v zvezne odbore svoje zastopnike. Te si lahko bodisi posebej izvoli, ali pa se določi splošno pravilo, recimo, da društva, odbore in ustanove redno zastopajo v zvezi vsi predsedniki istih in glavni funkcionarji, kot režiserji, pevovodje, prosvetarji, uredniki, radijski napovedovalci itd. Ti vsi skupaj bi v določeni naselbini ali državi sestavljali skupni zvezni odbor ali parlament in taki zastopniki društev, odborov in ustanov bi lahko tudi izvolili vodstvo izseljenske zveze društev, odborov in ustanov za svoj delokrog. To, se mi zdi, so minimalna demokratična načela, ki jih je treba upoštevati, če hočemo, da se nad nami ponovno ne uresničijo besede Pija XII, ko pravi, da narodi, kjer demokratično ne odločajo zastopniki vseh skupin, razpadejo na vladujoče in podrejene in jih označuje večer nemir, nesloga in razdvojenost.

Takoj, ko bomo o namenu, postopku in nameravanem delokrogu gospodov v Evropi nedvomno poučeni, bomo v vseh listih, ki nam bodo odprti, sporočili, kako je stališče naše akcije do nove organizacije, ki nosi v naših brošurah predlagano ime. Upajmo, da se bo vsa stvar uredila hitro, lepo in prav, tako da se bo v resnici kmalu začelo novo razdobje slovenskega izseljenstva!"

Edi

PRED DESETIMI LETI

"...ob stavku, ...da je sedanjí družbi potreben preporod človekovega duha, (sem) kar obstal. Kako resnično! Stoletja in stoletja se je človeški razum trudil, da je do bil v oblast naravne sile, napravil zemljo majhno z ozirom na čas, ki nam je potreben, da jo obidemo, ustvaril tehnične pripomočke, ki nam ustvarjajo "lažje" življenje. Človekova notranjost pa je ostala primitivna in surova, tako kot je bila pred desetisočletji, ko je s kožami pokriti pobil s kamnom soseda, če mu ni bil všeč. Človeštvo ni razumelo, da je nevarno, če z napredkom človekovega ustvarjanja ne gre vzporedno tudi izboljšanje njegove notranjosti; da so razumevanje, strpnost in ljubezen do bližnjega nujno potrebni, če nočemo, da se sile, ki smo jih dobili na razpolago, ne uporabljajo za sebične cilje. To se ni zgodilo in danes stojimo pred katastrofo; vemo, da bo človeštvo novo vojno, bodisi bakteriološko, atomsko ali kako drugo, težko prestalo. Obupani iščemo poti, da se vojna prepreči, da se reši kultura in civilizacija. Vendar to, kar je potrebno narediti in kar res lahko reši, je le eno: da se prerodimo, da dobimo nove vere v življenje in njega smisel.

Upov za to poboljšanje jaz nimam veliko. Človeški rod je dostikrat do kazal, da je trmast in da se poboljšanju silno upira. Tokrat ima zadnjo priliko. Ali se bo prerodil ali pa bo s pomočjo tehnike, mehanizacije in znanosti, produktov svojega razuma, neizogibno padel tja, kjer je pred tisočletji začel plezati po lestvi napredka..." (Pismo v K.T. štev. 12.)

B. Simonič:

RAZGLEDI

MACEDONIJA

Republika Macedonija zavzema južni del Jugoslavije, ustanovljena pa je bila po drugi svetovni vojni. Baje živi v njej okoli 900.000 Macedoncev od skupnih 1,300.000 prebivalcev. Glavno mesto je Skoplje, a važnejša mesta so Bitolj, Prilep, Veles in Djevdjelija. Poleg ozemlja, ki ga v Jugoslaviji obsega Republika Macedonija, se še del ozemlja severne Grčije in manjši del zapadne Bolgarije, ki tvorijo del Balkana, naziva Macedonija. Po drugi balkanski vojni (1912-13) je bila Macedonija razdeljena v glavnem med Srbijo in Grčijo, čeprav je tudi Bolgarija dobila majhen del vzhodno od Strumice. Od tedaj se je del Macedonije pod Srbi imenoval Južna Srbija, oni pod Grki pa Severna Grčija.

Pred ustanovitvijo Republike Macedonije v komunistični Jugoslaviji ni bila Macedonija nikdar niti rasna niti jezikovna niti politična enota. Prebivalstvo je v resnici mešanica Srbov, Bolgarov, Grkov, Turkov, Arnavtov, Čiganov, španskih Židov in Kucovlahov.

Preteklost

Takozvani "Ameriški inštitut za balkanske zadeve" (The American Institute for Balkan Affairs) v Čikagu je nedavno izdal v angleščini knjigo dr. Djoke Slijepčevića "The Macedonian Question" (Macedonsko vprašanje).

Del Balkana, imenovan Macedonija, je bil v preteklosti sestavni del bizantinskega cesarstva. Po prihodu Slovanov na Balkan so tako Srbi kot Bolgari želeli imeti Macedonijo, toda radi tega ni prišlo do trajnih nesoglasij med njimi. Najprej so Bolgari v dveh različnih dobah oteli Macedonijo Bizancu, ji vladali nekaj časa, dokler jih niso pregnali Bizantinci. Za Bolgari so se pričeli Srbi postopoma in temeljito širiti proti jugu in današnja Macedonija je polna srbskih spomenikov iz tistega časa. V glavnem v srednjem veku med Srbi in Bolgari ni obstajalo "macedonsko vprašanje", ker so najprej eni in nato drugi odvzemali Macedonijo Bizancu, ki je bil skupni srbsko-bolgarski sovražnik. Pa tudi kasneje, ko je prišel Balkan pod turško nadoblast, ni obstajalo "macedonsko vprašanje" med Srbi in Bolgari.

Po dr. Slijepčeviću je nastal spor med Srbi in Bolgari zaradi Macedonije, tkzv. "macedonsko vprašanje", šele s pojavom bolgarskega imperikalizma. Do l. 1870. so bili odnosi med Srbi in Bolgari bratski. Mnogim bolgarskim rodoljubom beguncem, ki so se nahajali v Srbiji, je pomagala uradna Srbija. Tako je bila z njeno polno podporo ustanovljena nazadnje tudi bolgarska samostojna Cerkev, ki ni bila vezana na grško pravoslavno. Toda kmalu zatem so se pričeli njuni odnosi zaostrovati. Bolgarska Cerkev je pričela zidati bolgarske šole in cerkve ne le v Bolgariji temveč tudi v Macedoniji, to je v krajih, ki so jih Srbi vedno smatrali srbske. Sedem let po ustanovitvi bolgarske Cerkve je ruska vojska osvobodila Bolgarijo izpod Turkov, medtem ko je po Berlinskem kongresu (1878) Macedonija še vedno ostala turška provinca. Ruski car Aleksander II. je hotel povečati ozemlje Bolgarije z zedinjem Macedonije z Bolgarijo. Po dr. Slijepčeviću so politične zablode carja Aleksandra II. glede Srbije in Bolgarije privedle do sovražnih odnosov med Srbi in Bolgari, ker so te zablode rodile macedonsko vprašanje. Pojavili so se "Veliki-Bolgari", bolgarski imperialisti, ki so s pomočjo Turkov začeli z bolgarizacijo Macedonije. Medtem ko so bili Srbi v Macedoniji pod Turki preganjeni, so Bolgari s pomočjo Turkov prevzemali v Macedoniji srbske šole eno za drugo, Srbe pa s silo ali prevaro včlenjevali v bolgarsko samostojno Cerkev.

L. 1893. je bila ustanovljena "Notranja macedonska revolucionarna organizacija" (V.M.R.O.), ki si je zastavila nalogo, osvoboditi Macedonijo od Turkov za Bolgare. Slično so tudi Srbi zase s severa hoteli osvoboditi Macedonijo. Macedonsko vprašanje je postalo nerešljivo, a odnosi med Srbi in Bolgari napeti. Odtlej se obe strani sklicujeta glede Macedonije na zgodovinsko pravo. Po prvi svetovni vojni je V.M.R.O. nadaljevala z borbo za osvoboditev Macedonije izpod Jugoslavije. Za časa druge svetovne vojne je Bolgarija okupirala ta del Balkana, a po drugi svetovni vojni sta Jugoslavija in Grčija dobili del Macedonije, ki jima je že pripadal pred l. 1941.

Sedanjest

Po minuli vojni je bila ustanovljena republika Macedonija v okviru Jugoslavije. Taka je komunistična rešitev macedonskega vprašanja, a te rešitve ne morejo sprejeti niti bolgarski komunisti niti Srbi v emigraciji. Bolgarski komunisti vrše predvsem zaradi napetih odnosov med Ti - tom in komunističnim blokom stalno a brezuspešno propagando, da je Macedonia bolgarska, da ne obstoja macedonski narod niti jezik niti macedonska Cerkev. Podobno smatrajo v srbski emigraciji ustanovitev Macedonije kot "razbijanje srbstva" in redki so Srbi, če je sploh kakšen, ki vsaj načelno in z rezervo prizna obstoj macedonskega naroda, jezika in Cerkve. Vprašanje Macedonije se sploh ne pojavlja, razen trditve, da ona ne more **obstojati, da je to umetna komunistična tvorba. Razni srbski skrajneži vidijo v ustanovitvi Macedonije hrvaške prste (z ozirom na to, da so vsi komunisti v Jugoslaviji - Hrvati!),** medtem ko so mnogi Hrvati v emigraciji, predvsem ekstremisti, vedno pripravljene stopiti na stran Macedoncev proti Srbom. Zmerni Srbi v glavnem ignorirajo ustanovitev Macedonije in macedonskega naroda in še naprej govore le o Srbih, Hrvatih in Slovencih v Jugoslaviji.

Nedavno je bila ustanovljena, za sedaj na pol samostojna macedonska Cerkev, ki zaenkrat še priznava srbskega patriarha v Beogradu. To je vse kakor prvi komunistični korak, da jutri proglasijo popolnoma samostojno macedonsko Cerkev z macedonskim patriarhom. Jasno je, da teže za tem, da popolnoma odcepijo ta del Jugoslavije od srbskih vplivov, da "pocepajo Srbe", kot se temu pravi. Da bi pri tem kar najbolj uspeli, so dali Macedoniji gotove gospodarske prednosti, katerih druge republike Jugoslavije nimajo.

Ustanovitev Macedonije po komunistih je brez dvoma povsem oslabil vpliv Bolgarije na ta del Balkana in vsa bolgarska propaganda je, kot kaže, brez uspeha. Namesto tega postaja pod vodstvom jugoslovanskih komunistov jugoslovanska Macedonia "matica" za zbiranje vseh Macedoncev na Balkanu - in pojavljajo se zahteve, da se bolgarski in grški del Macedonije priključi tej "matici". Takšna propaganda je posebno močna v odnosu na bolgarski del Macedonije z ozirom na napete odnose med Bolgarijo in Jugoslavijo, medtem ko je manjša in bolj previdna glede grškega dela Macedonije. zaradi dobrih odnosov z Grki. Radio Skoplje ima pogosto posebne programe za "rojake v zamejstvu" - glazba, predavanja in odkrita propaganda. Enako ima Radio Sofija protipropagando temu. Grkom pa povzročata "macedonski imperializem" veliko zaskrbljenost.

Bodočnost

Kolikor dlje časa bo komunizem na oblasti v Jugoslaviji, toliko večja je verjetnost, da bo današnja komunistična politika glede Macedonije zapustila globoke sledi. Trenutno je Macedonia komunistični favorit, kar neje jim bo mogoče povzročala glavobol. Sporno pa je vprašanje, ali se bo resnično pojavil, a kje, da bi že obstojal macedonski narod. Ko govorim o bodočnosti, mislim na čas, ko bi Jugoslavija postala demokratična. Zdej v emigraciji tisti Srbi, ki so za Jugoslavijo, govore o treh, morda štirih a največ petih federalnih enotah, dočim sedanjo macedonsko republiko brez diskusije vključujejo v okvir federativne enote Srbije. Naj v bodoče poleg srbsko-hrvatskega vprašanja obstoja še srbsko-macedonsko? Mar ne obstoja ta drugi problem že danes? Ali ni napaka, da ga demokratični Srbi ignorirajo?

Res, macedonske emigracije - razen probolgarske V.M.R.O. - ni. Morda se Srbom že danes ponuja idealna prilika, da z modro potezo priznajo novo ustvarjene Macedonce, novi narod s svojim jezikom, kulturo, Cerkvijo itd, ter si s tem pridobije neke vrste zaveznika proti ekstremnim Hrvatom. V o - bratnem primeru lahko postanejo Macedonci naravni prijatelji hrvatskih skrajnežev. Razumljivo je, da se je demokratičnim Srbom težko odločiti tako ali drugače, ker je težko oceniti, koliko - in če sploh - je razvita danes macedonska narodna zavest in kako se bo razvijala.

Za one, ki verjamejo v ostvaritev balkanske federacije z Bolgarijo, je današnja rešitev pač najboljša, kakor je tudi obstoj Bosne-Hercegovine najboljša rešitev srbsko-hrvatskega vprašanja v okviru Jugoslavije.

OD MESECA DO MESECA

Novoletni prazniki so topot trajali štiri dni, od četrtega do nedelje, in veselice so bile odlično obiskane. V soboto, 3. januarja, je začel padati sneg, ki je zametel Ljubljano in večji del Slovenije. Pred tem je bila zima še dokaj mila.

Za Novo leto so tudi odprli novo poslopje slovenske ljudske skupščine v Šubičevi ulici nasproti nunskemu vrtu. Nova skupščina se z zadnjo platjo naslanja na CK Zveze komunistov Slovenije, ki je nastanjen v poslopju bivše Kranjske hranilnice.

Ljubljanski tramvaj je svečano premial 20. decembra, ko je zadnjič odpeljal iz Most mimo magistrata in kolodvora do Sv. Križa. Javni promet v Ljubljani opravlja sedaj 25 autobusov in 22 trolejbusov. Proge so domala iste kot tramvajske, z edinim dodatkom trolejbusne proge na Ježico. Nekatero boljše tramvaje bodo preljali na službo v Subotico, Novi Sad, itd.

Plenum CK Zveze komunistov Slovenije, ki se je vršil v Ljubljani začetkom decembra, se je bavil predvsem z ideološko političnimi problemi zveze. Boris Zihler, ki je bil glavni govornik, je poudaril, da "vztrajna borba proti malomeščanskemu buržoaznemu individualizmu in buržujskim ideološkim vplivom na splošno ne sme niti za trenutek potisniti v ozadje ono veliko borbo, ki jo vodijo danes jugoslovanski komunisti proti staliniškim reviziji marksizma."

NOVI ZAKONI IN UREDBE: Zvezna skupščina je odobrila zakon o nacionalizaciji stanovanjskih poslopij z več kot dvemi veliki odn. tremi majhnimi stanovanji. Ta zakon obsega vsa stanovanjska poslopja, ki so last raznih pravnih oseb, družbenih organizacij in društev; poslovne prostore v lasti omenjenih, ki ne služijo svojemu namenu, t. j. namenu, za katerega so bile zgrajene ali dovoljene, pa čeprav se nahajajo v privatnih hišah; kakor tudi višek dveh stanovanj v lasti enega državljanca. S tem zakonom so poddržavljene tudi vse gradbene parcele v mestih in naseljih mestnega značaja (republiške vlade odločajo, kateri kraji se smatrajo za take). Ta zemljišča so lahko že izgrajena ali neizgrajena. Vsa poslopja, deli poslopij in zemljišča, ki niso s tem zakonom poddržavljena, so v prostem prometu in se lahko podedujejo. Za vsa ona pa, ki so poddržavljena, bo plačana odškodnina, toda v daljšem roku. V gotovih slučajih bo ta odškodnina znašala deset odstotkov najemnine za dobo 50 let, odn. za dobo trajanja poslopja, ako je manj kot 50 let.

S 1. januarjem je stopil v veljavo novi zakon o davku na zaslužek, ki predvideva pet odstotno obdavčenje zaslužka, ako znaša letno od pol do tri četrt milijona dinarjev. Davek na zaslužek preko te vsote bo znašal deset odstotkov itd. "progresivno". V "zaslužek" so všete redna plača z nadurami, premijami, darili, dediščinami in nagradami, toda ne otroške doklade. Tozadevne izjave bodo morali jugoslovanski državljani podajati vsakega januarja. Čeprav je osnovni obdavčeni zaslužek precej visok (okrog 41.600 din na mesec), pravijo, da je ta vsota docela realna, ker se bodo plače strokovnih delavcev in uslužbencev dokaj povečale v naslednjih letih.

Zvezna vlada je omejila uvoz avtomobilov za privatno potrebo, ker je postala javna tajnost, da so direktorji in drugi vodilni funkcionarji uvozno-izvoznih podjetij dobivali automobile iz tujine kot "darila" - v zameno za razne "usluge". Po novi uredbi lahko uvozijo automobile samo vračajoči se emigranti, nekateri invalidi in jugoslovanski državljani z najmanj enoletno službo v tujini (diplomati itd.).

POLITIČNO POLJE: Sledeči tovariši spremljajo Tita in Jovanko na sedanjem potovanju po azijskih in afriških deželah: Blažo Jovanović, predsednik črnogorske ljudske skupščine; Ivan Maček, zvezni ljudski poslanec iz Slovenije; Slobodan Penčić, član zvezne vlade; Veljko Mičunović, državni podtajnik za zunanje zadeve; Leo Mateš, generalni tajnik predsednika republike; Zdenko Štambuk, šef protokola predsednika republike; generalna poročnika Miloš Šunonja in Milan Žeželj; in Titov osebni zdravnik dr. Božidar Lavrič.

Vzhodno-evropski komunistični tisk pravi, da je napadel Tita, da nima pravice, da razpravlja o mednarodnih problemih v teku svojega obiska, češ da to pomaga kolonializmu in imperializmu, ker je pač revizionist - a revizionizem je po volji kapitalistom.

Vorošilov in Kruščev sta izmenjala noveletne čestitke s Titom. Vsi trije so izrazili upanje, da se bodo odnosi izboljšali.

Zvrnitev diktatorja Batiste in zmaga kubanskih upornikov pod vodstvom Fidela Castra je naletela v titovskem času pisu na splošno odobravanje. Obenaj je BORBA zapisala, da se kubanski komunisti niso udeležili vstaje, da so bili proti njej in da so celo večkrat svetovali Castru naj s "terorjem" preneha.

VZGOJA: Izdajanje in prodajanje šolskih knjig je v Jugoslaviji postalo zelo dobičkanosen posel zaradi njihovega stalnega izpreminjanja. Nove izdaje se pojavljajo v skladu s kapricami raznih partijskih forumov, kadar se jim zazdi, da obstoječe knjige ne odgovarjajo več partijski liniji. Stroške za to morajo nositi starši sami, a za marsikatero predmet sploh ni šolskih knjig na razpolago. Učitelji poučujejo iz skript, katere morajo dijaki prepisovati. Poleg tega morajo starši tudi prispevati denar za zvezke, šolski material in celo nabavo raznih periodičnih časopisov. Pritožbe staršev so bile nedavno predmet razprave na sestanku Jugoslovanskega Odbora za Vzgojo, ki pa je glavno krivdo zvalil na založbe, češ, da se jim gre predvsem za dobiček. Krivo je baje tudi slabo sodelovanje med republiškinimi založbami in visoki stroški, ki jih imajo s tiskanjem šolskih knjig za manjšino, katerih naklade so zelo majhne. Toda osnovnega vzroka Odbor ni priznal.

GOSPODARSTVO: Celokupni izvoz se je lani povečal za 12%. Poljedeljski proizvodi so predstavljali 28% celotnega izvoza.

Po uradnih zagotovilih so jugoslovanski davkoplačevalci vplačali do 1. novembra 1958. 82% planiranih davkov, kar je baje dosti boljše kot pa v isti dobi leta 1957.

Jugoslovanske ladjedelnice so lani izvozile v inozemstvo 41 ladij različne velikosti. Med njimi je bilo 10 tramperjev, štiri prevozne ladje za živino, tri ladje za prevoz blaga in potnikov, več vlačilcev in celo ena jahta.

Jugoslovanske tvornice vagonov so obne izvozile okrog 350 raznih vagonov, vključno nekaj cistern za Sovjetsko Zvezo in sedem poštnih vagonov za Egipt. Nekaj parnih lokomotiv so prodali Indiji, dve motorni lokomotivi Egiptu. Jugoslavija sama pa je dobila motorne vlake - iz Madžarske...

Prvi jugoslovanski radio-aparati na zahodno-evropskem tržišču so se pojavili v Holandiji, kamor je beograjska tovarna NIKOLA TESLA izvozila 600 radio-aparater lastne izdelave. - Doma je bilo izdelanih do konca leta 1.500 TV aparatov. Njihova cena je 150.000 din.

Največja jugoslovanska tovarna čevljev "BOROVO" pri Beogradu, ki zaposluje šest tisoč delavcev in uslužbencev, bo povečala letno proizvodnjo na šest milijonov parov. Lani so izvozili 140.000 parov usnjenih čevljev. Njihova cena je skoro ista kot v zahodnih deželah.

Slovenske elektrarne so lani proizvedle dve milijardi 510 milijonov kilovatnih ur električne energije. Potrošnja po posamezniku se je povečala od 240 kilovatnih ur leta 1939. na 1.100 kilovatnih ur.

V Ptujju so dokončali nov betonski most čez Dravo, ki je dolg 221 m širok 13 metrov.

Maribor bo letos močno povečal svojo telefonsko mrežo in dobil novo telefonsko centralo.

Letošnji plan velonjskega rudnika predvideva proizvodnjo 1,900.000 ton premoga.

Vareški rudnik za železno rudo, ki je pred vojno proizvajal 120.000 ton rude na leto, je lani proizvedel desetkrat toliko.

Kranjski srez je edini srez v Jugoslaviji, v katerem število zaposlenih v industriji prekaša število zaposlenih v poljedelstvu. Okrog 40% v industriji, 25% v poljedelstvu, ostali v gozdarstvu, obrtništvu, prometu in trgovini. Zato ima vse pogoje, da zavzame prvo mesto v državi, kar se tiče povprečnega dohodka po osebi. Srez ima 65 industrijskih podjetij v štirih centrih: Kranju, Jesenicah, Trzinu in Škofji Loki. Kranj šteje sedaj 20.000 prebivalcev in ima 14 podjetij z 9.000 delavci v tekstilni, električni, gumni, kožarski in gradbeni industriji. 2.500 delavcev dela v elektro-podjetju ISKRA, a 3.000 v tekstilnih tovarnah.

Stalna Konferenca Most je ugotovila, da je samo 14% cest v mestih asfaltiranih. 33% jih je kamnitih ali peščenih - a ostale so "kakršnekoli že". Ti odstotki veljajo samo za mesta, ki štejejo več kot 100.000 prebivalcev. V mestih od 50.- 100.000 prebivalcev, znaša odstotek asfaltiranih cest samo 6.

Kot rezultat Mednarodnega Geofizičnega Leta, ki se je končalo 31. decembra, je Jugoslavija dobila jonosferski in geomagnetski observatorij ter postaja za beleženje zemljotresov v Titogradu, Sarajevu in Skoplju. Število vremenskih postaj se je povečalo in zveze so bile vzpostavljene s tujino.

Število prebivalcev Jugoslavije znaša okrog 18,280.000. Narastek v preteklem letu znaša četrta milijona.

Stanje ponesrečenih atomskih "strokovnjakov" v Curie bolnici v Parizu se popravlja, odkar so jim vcepili nov mozeg. - Moderni institut za raziskovanje raka bodo odprli na Reki. Zdravniki se sedaj trenirajo v Angliji. -

IVAN STANIĆ